

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРАВА

**«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД
ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції
(м. Одеса, 1 листопада 2024 року)

2024

УДК
341.231.14:355.271(062.552) П68

*Друкується за наказом ректора Національного університету
 «Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
 (наказ № 3177-44 від 08.10.2024 р.)*

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України **Ківалов С.В.**
Заступник відповідального редактора – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набісвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;
Гребенюк Дмитро Олегович – PhD, асистент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23. Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 75-річчю прийняття Женевських конвенцій про захист жертв війни 1949 року та Міжнародному дню прав людини. 1 листопада 2024 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2024. 539 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2024

© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

Акіменко Юлія Юріївна

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична
академія»*

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНИХ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ У КОНТЕКСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС

Внутрішній ринок ЄС є унікальним явищем у економіко-соціальному житті всіх країн континенту та зазвичай є яскравою вітриною для демонстрації досягнень європейської економічної інтеграції, реалізуються свободи вільного руху товарів, осіб, капіталу та послуг. Проте з плином часу європейська економіка зазнала глибоких структурних змін: економіка трансформувалась від економіки виробництва до економіки сфери послуг, що є підґрунтям до сприйняття Внутрішнього ринку ЄС не тільки як площини для реалізації амбітних транскордонних правовідносин, а й зміну підходів та переосмислення нормативного регулювання реалізацію економічних та соціальних прав осіб, їхнього захисту та тлумачення. Внутрішній ринок ЄС, який може сприйматись як модель регіональної інтеграції, що сфокусована, перш за все, на безперешкодному перетину кордонів для товарів, сьогодні має своїм наслідком вибірковість у нормативному регулюванні вказаних чотирьох свобод. Результатом такої вибіркості є непослідовність економічної та соціальної

лібералізації, оскільки обсяг і глибина інтеграції різняться між чотирма свободами.

Існування аксіоми недискримінації щодо доступу до ринку не виключає виникнення інших проблем з правами людини у зв'язку з транскордонною економічною діяльністю в Європейському Союзі та у Внутрішньому ринку ЄС. Сьогодні така нерівномірність, або диспропорція, може бути предметом розгляду у Суді ЄС, який базує використання принципів прав людини при застосуванні та тлумаченні економічного права Європейського Союзу.

Положення про те, що захист економічних прав людини є частиною *acquis communautaire* ЄС, вперше з'явилося в 1969 році в рішенні Європейського суду у справі *Stauder*. Пан Штаудер подав позов до німецьких судів, де він оскаржував схему надання надлишку масла, згідно з якою одержувачі соціального страхування мали право отримувати субсидоване масло від національних торговців проте за однієї умови. Вимога, згідно з якою бенефіціари повинні розкривати свої імена та адреси, на думку заявника є порушенням основного права на гідність, захищеного конституційним правом Німеччини, і німецький суд направив цю скаргу до Суду ЄС для вирішення цього питання. Суд ЄС у своєму рішенні зокрема зазначив, що потреба в ідентифікації одержувача субсидованого масла відсутня і її треба прибрати, щоб можна було уникнути будь-якого потенційного порушення права на людську гідність. [1] Можна стверджувати, що Суд ЄС започаткував підхід вирішення відповідних спорів, де його основною метою було не

притягнення до відповідальності чи ретроспективне покарання, а тлумачення правової природи обмежень, що оскаржуються, або характер влади чи правова природа організації (юридичної особи), яка регулюючи на національному рівні економічні або соціальні права, обмежила їх будь-яким чином чи безпідставно зашкодила вільній конкуренції.

Таким чином, Суд ЄС дав дуже широке тлумачення свободам внутрішнього ринку, визначивши як обмеження в основному будь-яке національне правило, яке перешкоджає, фактично чи потенційно, транскордонній економічній діяльності. Такі обмеження можуть залишатися в силі, якщо вони вважаються виправданими з огляду на законний суспільний інтерес, але лише тоді, коли вони обмежені тим, що необхідно для досягнення цієї мети. У цьому контексті економічна свобода розглядається як правило, а будь-які інші суспільні інтереси, включаючи основні соціальні права, як виняток.

Чим ширше охоплення свобод внутрішнього ринку, тим ширшим стає конфлікт, оскільки вони потенційно «захоплюють» будь-яке національне правило, що захищає працівників. Такі конфлікти, звичайно, не завжди вирішуються на користь економічних прав. Багато національних заходів, які переслідують соціальні цілі, були та залишаються підтвердженими як виправдані. Але кардинальні рішення Суду ЄС у справах *Viking*, *Laval* і *Rüffert* докорінно змінили баланс на шкоду соціальним правам.

Справа латвійської будівельної фірми *Laval*, яка виграла державний контракт на реконструкцію

школи в Швеції, куди вона відрядила деяких своїх латвійських робітників. Шведська профспілка будівельників розпочала переговори зі шведською дочірньою компанією Laval щодо поширення галузевої колективної угоди на відряджених працівників та узгодження їхніх зарплат. Коли Laval відмовився погодитися, профспілка заблокувала будівельні майданчики Laval, що призвело до банкрутства дочірньої компанії. Суд ЄС постановив, що дії профспілки були неправомірними щодо примусу до переговорів, однак Суд зазначив, що хоча право на страйк є загальним принципом законодавства ЄС, його використання може бути предметом обмежень для стандартів ЄС. [2]

У справі Viking спір був щодо фінською компанією Viking, яка володіла поромом Rosella, який курсував між Фінляндією та Естонією під фінським прапором. Viking працював зі збитками, що було пов'язано з тим, що Viking повинен був платити фінській заробітну плату, тоді як конкуруючі естонські пороми мали нижчі витрати на оплату праці. Viking хотів змінити прапор на поромі до Естонії, щоб мати можливість платити нижчу зарплату, однак профспілка моряків Фінляндії, членами якої є екіпаж Rosella, об'єднала зусилля з Міжнародною федерацією працівників транспорту, яка, виступаючи проти зручних прапорів, видала документ із наказом усім своїм філіям не вести переговори з Viking, таким чином запобігаючи компанії від придбання естонського екіпажу. У своєму рішенні Суд ЄС підтвердив свою позицію у справі Laval про те, що *acquis* Внутрішнього ринку (цього разу про свободу заснування) можуть бути

застосовані безпосередньо проти приватної сторони, такої як профспілка.[3]

Однак поки залишається не вирішеною фундаментальна проблема, яка виникла в правовому порядку ЄС щодо економічних та соціальних прав, а саме питання про те, як збалансувати свободи Внутрішнього ринку ЄС з економічними правами у випадках, коли вони суперечать. Напруженість між свободами внутрішнього ринку, з одного боку, та соціальними правами, з іншого, стала головною дійовою особою в історії соціальної Європи останнього десятиліття, причому рішення у справах Viking і Laval, що виходить далеко за межі традиційного права ЄС.

Джерела:

1. Case 29-69, Erich Stauder v City of Ulm – Sozialamt, Verwaltungsgericht Stuttgart – Germany. URL: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61969CJ0029>
2. Case C-341/05, Laval un Partneri Ltd v Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska Byggnadsarbetareförbundets avdelning, Byggettan and Svenska Elektrikerförbundet – Sweden. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62005CJ0341>
3. Case C-438/05, International Transport Workers' Federation and Finnish Seamen's Union v Viking Line ABP and OÜ Viking Line Eesti – Finnland. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62005CJ0438>
4. Case C-346/06, Dirk Rüffert v Land Niedersachsen – Germany URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=CELEX:62006CJ0346>

Ключові слова: Європейський Союз, право ЄС, Суд справедливості ЄС, економічні права, соціальні права, права людини.

Бєлогубова Оксана Олександрівна
*кандидат юридичних наук, доцент, доцент
кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська
юридична академія»*

ОБМЕЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ У ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ ЄС У ВІДПОВІДЬ НА СЕРЙОЗНІ ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Міжнародні санкції до кінця ХХ століття використовувалися здебільшого ООН, однак разом із Маастрихтським договором у 1992 р. про заснування Європейського Союзу як політико-економічного об'єднання з'явився новий актор на міжнародній арені санкцій – ЄС. Санкції (обмежувальні заходи) стають все більш центральним елементом спільної та зовнішньої політики безпеки ЄС і разом з новою правосуб'єктністю ЄС настає ера застосування цих заходів автономно від санкцій ЄС. Заявленою метою санкцій ЄС є підтримка міжнародного порядку безпеки, а також захист прав людини та стандартів демократії шляхом заохочення країн змінити свою поведінку.

Європейський Союз запровадив санкції проти росії з 2014 року у відповідь на незаконну анексію Криму. [1] Надалі ЄС продовжував застосовувати

ГОНЧАРУК Д.Р.

Права людини та застосування штучного інтелекту у військових цілях 249

ФАСІЙ А.В.

Міжнародні стандарти охорони та захисту права на психічне здоров'я в умовах збройних конфліктів 255

ЧЕРНЯВСЬКИЙ М.В.

Роль миротворчих операцій ООН у забезпеченні безпеки та захисті прав людини під час збройних конфліктів 263

РЕДЧЕНКО Я.О.

Проблематика використання цифрових валют в міжнародних інвестиційних арбітражах 268

ДЖЕВАГА-ТРЕТЬЯКОВА С.Ю.

Правове регулювання протидії відмиванню грошей: європейський контекст 276

Секція № 4**Регіональні механізми захисту прав людини****СУРІЛОВА О.О.**

Простір свободи, безпеки, правосуддя ЄС: двадцятип'ятирічний досвід та нові виклики 284

КАЛАШЛІНСЬКА М.В.

Досвід Любліна у захисті прав людини під час кризи біженців: поведінкові чинники 290

БІРЮКОВ Р.М.

Європол як структура обміну даними в рамках міжнародного поліцейського співробітництва в Європі 296

МІЩЕНКО І.В.

Дія права ЄС у часі: регламентація та прецедентна практика 301

СЛАВКО А.С.

Рада Європи і перехідне правосуддя: у пошуках стандартів 305

АКІМЕНКО Ю.Ю.

Розвиток економічних та соціальних прав людини у контексті функціонування внутрішнього ринку ЄС 313

БЄЛОГУБОВА О.О.

Обмежувальні заходи у зовнішній політиці ЄС у відповідь на серйозні порушення прав людини 318

ДРОНОВ В.Ю.

Право на повагу до приватного та сімейного життя в африканській системі захисту прав людини 322

ВОЙТОВУСН Р.Р.

Ways to improve mechanisms for realization of state policy in the field of informational rights protection 326